

Ugalkortasuna atakan

Mundua oso bizkor aldatzen ari dela esatea topiko bat baino gertaera garrantzitsu bat da Euskal Herriarentzat. Handiak dira aldaketak ekonomian, gizartean zein inguruan. Gure ingurua gure begien aurrean aldatzen ari da askotan egokitu beharrak gogoeta egiteko aukerarik uzten ez digula. Aldaketa horien aurrean batzutan aldeko bestetan kontrako jarrera hartu ohi dugu herritar soilok. Euskal Herria aintzat hartzen dugunok, ordea, batez ere aldaketa horien ezaugarri kualitatibo bati erreparatu behar diogulakoan nago. Hots, erabaki horiek Euskal Herritik kanpo dauden eragileek hartzen dituztela, eta guri, nolabait, bizi edo jasatea dagokigula.

Gure herria, gure gizartea eta gure ekonomia mundu mailako aldaketa horien orbitan dauden neurrian mendebaldeko ekonomia eta gizarte garatuetan gertatzen ari diren aldaketak bete-betean ari gara bizitzen. Gure gizarteak bere egin ditu gizarte garatuen ezaugarri bereizle nagusiak, horrela, gure balore eskala, aisiarako ohiturak edo gure ametsak Japongo edozein herritarrek dituenaren antzekoak direla ikusten dugu. Beharbada, izan nahia, identitate propioa garatzeko dugun kontzientzia maila da bereizten gaituena.

Baina begira diezaiozun azken urteotan bizi izan dugun aldaketen zerrendari, batez ere populazioarekin lotutakoei. Ez dago asko hausnartu beharrik esateko hogeita hamar urteren buruan gure herriak inoiz izan duen ugalkortasun tasarik txikiena eta inoizko zahartze indizerik altuena bizi izan dituela jabetzeko. Bi fenomeno horiek munduko ekonomia garatua duten herri guztietan ematen direla ikusiko dugu. Eta inork pentsa lezake bizitza maila garaiaren eztiak gozatzea merezi duela, edo areago, ezti hori gozatzerako "kondenaturik" gaudela. Nago, ordea, fenomeno honen aurrean gogoeta beste maila batean jarri behar dugula. Gizartearen ikuspegitik ekidin ezina dirudien gertaera honek beste itxura bat hartzen du herri ikuspegiaren hausnartzen jartzen baldin bagara. Hots, egoera honek zer ekarriko dio gure herriari? Nola prestatu gure burua aldaketa gogorren aurrean gure identitateari eutsi eta bideragarria izango den erantzun bat egituratzeko? Gure ahalegin eta ilusioak herri honen ekonomia eta gizartean ematen ditugunok ezinbestekoa dugu erantzunak bilatzen hastea. Bestalde, hedonismotik ezin dira galdera hauek planteatu ere egin.

Ugalkortasuna eta zahartze indizeei begira jarri eta gure herrian errealitate bakarra bizi bagenu bezala pentsatzen jartzea, ordea, akats larria da. Gure herriarentzat bideragarria izango den irtenbide bat ikustera iristeko lehenik gure baitan zer gertatzen den ezagutu beharra dugu. Badakigu, Euskal Herria bere osotasunean hartuta Europako Batasuneko zahartze indizerik altuena dugula, badakigu gure ugalkortasun tasa emendatzen ari bada ere

munduko tasarik baxuenetakoa dugula. Baina ez da aski. Herri ikuspegia hartuta eta Herriaren geroari eustea helburu izanda, gure geografia fisiko eta sozialean dauden desberdintasunak ezagutu eta serio ebaluatzen iritsi behar dugu. Utz iezadazue apur bat zehazten esaten ari naizena. Esaterako, Nafarroa Beherea, Zuberoa eta Nafarroa Garaiko mendialdean bizi den despopulatuak eremu hau hustutzeko bidean jarri du. Baina hein berean, bertan bizitzeko hautua egin duten gazteek seme-alabak hazi eta bertan txertatzeko ahaleginean gure hiriguneetan ezagutzen ez den ugalkortasun tasa ekarri dute. Beraz, jabetu behar dugu inguru horretan, bertako herritarren konpromisorik sendoenak ere ezin duela egoera emendatu, herri ikuspegiz pentsatu eta jarduteko gaitasunik bagenu inguru horrek (eta bere balore guztiek, tartean identitarioek) gure arreta berezia eskatuko lukete. Inguru horiek bizi duten oreka zailean utzi al daiteke beren biziberritzea beste herrietatik datozenen laguntzaren mende?

Beste errealitate bati erreparatzen hasita, ezin dugu saihestu gure populazioaren %56,0 biltzen duten eremuan (Kostaldea) etor daitekeena. Bertako ekonomia eta zerbitzuen sareak ezinbestean beharko ditu langile berriak. Bizimodu hobeko baten bila datozen herritarrak milaka behar izango dira urtetan eraikitako sareari eusteko. Baina aski sendo ote gaude herritar berri horiei behar den arreta eskaintzeko? Prest al ditugu integrazio eta laguntza tresnak? Esaterako, zer egin behar dugu Lapurdiko kostaldera datorren etorkin frantsesa, kultura maila jaso duena eta kultura hegemoniko batetik datorrena gurera ekartzeko? Eta zer Donostian, Eibarren edo Bilbora etorri eta eskulanik txarrenak egitera doan senegaldarra edo magrebdarra gizarteratzeko? Bistan da egoera oso desberdinak direla, izan ere inmigratioak oso aurpegi desberdinak ditu gure herrian.

Bestalde, herri ikuspegi batetik esan al dezakegu gure ugalkortasun maila baxua eta zahartzea atzerritik etorritako herritarrekin konponduko dugula? Beharbada ekonomiaren premiak asetuko ditugu, baina herri gisa zerbait gehiago behar dugulakoan nago.

Esandakoak esanda, ohikoa da gure artean ugalkortasun maila baxuaz mintzatzean gazteen "utzikeria" edo emakumeen "berekoiheria"ren gaia azalratzea. Ikuspegi hori gaintitu beharra dugu, baina ez zaharkitutako baloreak adierazten dituelako bakarrik, errealitatea desitxuratzen duelako batez ere.

Izan ere, seme-alabak izateko erabakia dugun bizimoduari oso loturik dago. Batetik aldatu egin dira gure baloreak, autonomia, autogarapena... gure gizartean eta gutariko bakoitzean sakon errotu eta balore gisa azpimarratzen ditugun horien ondorio dira. Baina badira bestalde, ditugun lan baldintzak, etxebizitza duin bat eskuratzeko dugun zailtasunak edo gizon eta emakumeen arteko harreman eta lan banaketan dagoen desorekaren ondorio.

Beraz, egun Euskal Herriak duen ugalkortasun maila baxuak gure herria atakan jarri duela esan dezakegu. Eta ataka honetatik ahalik eta sendoen ateratzen asmatu beharko dugu. Ahalegin horretan, ordea, ezin dugu gure burua engainatu, herri ikuspegia behar dugu. Gure ekonomia bezala gure identitatea auzitan dagoela jabetu behar dugu (oso nabarmena da hori ekialdeko lurraldeetan). Seguru aski, luze itxaron beharko dugu egoera hau iraultzeko bidean jarriko gaituen egitasmo bat ikusteko. Gaur gaurkoz eztabaidarik ematen ari denik ere ez dut ikusten, ez husten ari zaizkigun eskualde eta herriez, ez etorkin mota desberdinen eraginaz edo hauen integrazioaz, ez gizarte eredu eta eredu ekonomikoa egokitzeaz seme-alabak, gurasoak edonon sortuak direla ere, gure herrian sor eta bizi daitezen.

Amaia Elizagarate, Gaindegiaiko estatistika arduraduna eta soziologoa.